

TARIM COĞRAFYASI AÇISINDAN KAHRAMANMARAŞ'TA CEVİZ ÜRETİMİ

Prof. Dr. Ersin Kaya SANDAL¹;

Mehmet KARABÖRK²;

Dr. Öğr. Üyesi Nadire KARADEMİR³

esandal@ksu.edu.tr ; mehmetkarabork@hotmail.com; nadire46@hotmail.com

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Coğrafya Anabilim Dalı

Özet

Ceviz dünyada ve ülkemizde önemli bir besin kaynağıdır. Sanayi alanındaki kullanımı dolayısıyla ekonomik değeri olan ve çok yaygın üretilen bir üründür. Ceviz bitkisi ekonomik ömrü çok uzun olan, kuraklığa ve ekstrem değerlere karşı dayanıklıdır. Bu özellikleri dolayısı ile geniş bir yayılım sahasına sahiptir. Ceviz Latince bilimsel adıyla *Juglans regia* L. olarak bilinmekte ve Juglandales takımı içerisinde yer almaktadır. Bu araştırma bir tarım coğrafyası çalışması olup ülkemizde de yaygın olarak üretimi yapılan cevizin Kahramanmaraş'taki üretiminin mevcut durumunu, dağılışını ve Türkiye genelindeki yerini ortaya koymaktadır.

Kahramanmaraş ili coğrafi olarak Akdeniz bölgesinin doğusunda yer almakta ve yükseltisi de 150 m. ile 3027 m arasında değişmektedir. Bölge iklim yapısı ve verimli toprakları nedeniyle özellikle meyve türlerinin yetiştiriciliği açısından oldukça elverişlidir. Dünyada ve Anadolu'da çok eski bir geçmişe sahip olan ceviz, Kahramanmaraş'ta da geniş bir üretim alanına hem de önemli bir üretim miktarına sahiptir. 2017 Türkiye ceviz üretim verileri kullanılarak elde edilen haritalar ve grafiklerde de görüldüğü üzere K.Maraş en çok ceviz üretimi yapılan il olarak karşımıza çıkmaktadır. Kahramanmaraş üretim konusunda en çok yapan illerden biri olsa da üretim potansiyelinden tam anlamıyla yararlanamamaktadır. Bu durumu ortaya çıkaran en önemli sebep ise meyve veriminin düşük olmasıdır.

Anahtar Kelimeler; Kahramanmaraş, Ceviz Üretimi, Tarım Coğrafyası

PRODUCTION OF WALNUT IN KAHRAMANMARAŞ FOR AGRICULTURE GEOGRAPHY

Abstract

Walnut is a source of important nutrition in the world and in our country. And because of its use in industry, it is an economic value and a very common product. Walnut plant is durable against drought and extreme values with very long economic life. Therefore these features have a wide spreading range. Walnut is known as *Juglans regia* L. in Latin scientific name. And It is part of the Juglandales team. This research is a study of the geography of agricultural production in our country widely made of walnut production in the current state of Kahramanmaraş, reveals its place in the overall distribution and Turkey.

Kahramanmaraş province is geographically located to the east of the Mediterranean region and its elevation is 150 m. to 3027 m. Due to its climate and fertile soil, the region is particularly suitable for the cultivation of fruit species. Walnut, which has a very long history in the world and Anatolia, has a

large production area in Kahramanmaraş as well as a significant amount of production. Although Kahramanmaraş is one of the most engaged producers in terms of production, it does not make full use of its production potential. The most important reason for this situation is that fruit yield is low.

Keywords; Kahramanmaraş, Walnut Production, Agricultural Geography

1.GİRİŞ

Ceviz dünyada ve ülkemizde besin kaynağı ve sanayi alanında kullanımı dolayısıyla ekonomik değeri olan ve çok yaygın üretilen üründür. Ceviz bitkisi ekonomik ömrü çok uzun olan, kuraklığa ve ekstrem değerlere karşı dayanıklıdır. Bu özellikleri dolayısıyla geniş bir yetişme ortamına sahiptir. *Bilimsel olarak ceviz Latince *Juglans regia* L. olarak bilinmekte Juglandales takımı içerisinde yer almaktadır. Ceviz denildiğinde ilk akla gelen, “Anadolu cevizi”, “İran cevizi” ve “İngiliz cevizi” olarak da adlandırılan *Juglans regia*’dır. (Ceviz Yetiştiriciliği, 2010)* Cevizin anavatanı konusunda araştırmacılar tarafından farklı görüşler ortaya atılmıştır. Birtakım araştırmacılar İran’ın Ghilan bölgesi, bazıları ise Çin olduğunu ileri sürmektedir. Ancak çok yaygın olarak savunulan görüş ise daha geniş bir coğrafyayı kabul etmektedir. *Buna göre ceviz; Karpat dağlarından Türkiye, Irak, İran, Afganistan, Güney Rusya, Hindistan, Mançurya ve Kore’ye kadar uzanan geniş bir bölgenin doğal bitkisidir.(Ceviz Yetiştiriciliği, 2010).*

Dünyada büyük bir tabii yayılma alanına sahip olan ceviz çeşitli göçler ve ticaret kervanları vasıtasıyla farklı yerlere götürülmüş olup, bugün tropik bölgeler dışında hemen hemen dünyanın her yerinde yetiştirilebilmektedir. *Birçok bilimsel yayında, Anadolu’da yaşayan insanların en az 3000 yıldır bu bitkiyi tanıdıkları ve bitkinin çeşitli ürünlerinden yararlandıkları bilinmekle birlikte, günümüzde İsviçre Alplerinin 1000-2000 m yüksekliklerinde ve Türkiye’de ise Munzur dağlarının 1730 m yüksekliklerinde ceviz yetiştiriciliği yapıldığı kaydedilmektedir (Ferhatoğlu, 2001).* Dünya ceviz üretiminde Çin, İran, A.B.D, Türkiye ve Ukrayna ön plana çıkmaktadır. Yakın bir geçmişe kadar ceviz yetiştiriciliğinde söz sahibi olarak Türkiye gelmekte, bunu Yunanistan, İtalya, Fransa gibi ülkeler takip etmekteydi. Fakat ceviz yetiştiriciliğine 1867’de başlayan ABD, bütün bu ülkeleri geride bırakarak ceviz yetiştiriciliğinde ve dış satımında en önemli ülke konumuna gelmiştir.(Ceviz Yetiştiriciliği, 2010).

Türkiye’nin üretim miktarlarının yüksek olmasının nedenleri arasında, Anadolu için cevizin çok eski bir geçmişe sahip olması, ekolojik olarak geniş yetişme koşullarına sahip olması olarak sıralanabilir. Ceviz ülkemizde doğal olarak yetişebilen, meyvesi, kerestesi, yaprağı ve yeşil kabukları ile çeşitli kullanım alanı olan çok yönlü bir bitkidir.

Türkiye ceviz (Juglans regia L.) bitkisinin anavatanı ülkelerinden biridir. Anadolu'daki ceviz ağacı varlığının ve üretiminin en az 3000 yıl öncesine dayandığı hatta dünyadaki diğer yetiştirme alanlarına buradan taşındığı bildirilmektedir (Akça, 2009).

Ceviz yetiştirme ortamı açısından bakıldığında en önemli niteliklerinden birisi, değişik iklim koşullarına kolayca uyum sağlamasıdır. Ekolojik isteklerine bakıldığında -25°C' ,+40°C' ye kadar dayanıklıdır ve toprak bakımından seçici olmamakla beraber, taban suyu seviyesi 2,5-3,0 metreden yukarı olmayan, su tutmayan, nemliliğini muhafaza eden derin topraklarda iyi gelişir. Dikey yayılış açısından deni seviyesinden 1800 m. yüksekliğe kadar yayılış göstermektedir.

2.ÇALIŞMA SAHAŞI



Şekil 1: Çalışma Alanı Lokasyon Haritası

Çalışma alanımız olan Kahramanmaraş 14.346 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin 11. büyük, 1.127.623 nüfus miktarı ile 18. ili durumundadır. Kahramanmaraş ili coğrafi olarak Akdeniz bölgesinin doğusunda yer almakta ve yükseltisi de 150 m. ile 3027 m (Berit D.) arasında değişmektedir. Topraklarının %59,7'si dağlarla, %24'ü plato ve yaylalarla %16,3'ü ovalarla kaplıdır (Anonim, 2006). Ovalık alanlar çoğunlukla güney ve güneydoğu kesiminde dağlık alanlar ise batı ve

kuzey bölgelerinde bulunmaktadır. İç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya sınır olan K.Maraş' ta iklim özellikleri de çok değişkenlik göstermektedir. Merkezde ve güney kesimlerde Akdeniz iklimi, kuzey kesimlerinde ise karasal iklim özellikleri hâkimdir.

3.MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada 2017 yılına ait ceviz üretim verileri kullanılmıştır. Çalışma yardımcı materyal olarak konu ve çalışma sahası ile ilgili gerekli literatür taramaları yapılmış makale, kitap, plan ve raporlar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınan 2017 yılı ceviz üretim verileri baz alınarak Türkiye'de ve Kahramanmaraş'ta ceviz üretimi, verimi ve ceviz ağacı sayısı dağılışı ile ilgili analizler Coğrafi Bilgi Sistemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. ArcMap 10.4.1 programından yararlanılarak aynı verilerden hareketle üretimin il genelindeki üretim miktarının ilçe bazında dağılışı gösteren haritalar çıkarılmıştır. Ceviz üretim faaliyetlerini yansıtan verilerinden yararlanılarak yıllara göre tablolar oluşturulmuştur. Ortaya çıkan sonuçlar ışığında Kahramanmaraş'ta ceviz üretiminin boyutları ortaya konmuştur. Bu doğrultuda Kahramanmaraş'ın Türkiye ceviz üretiminde konumunu belirlemek için Türkiye'deki diğer illerle kıyaslamalar yapılmıştır.

Bu çalışma Ceviz üretim faaliyetleri açısından önemli bir yere sahip olan Kahramanmaraş'ta ceviz üretiminin tarım coğrafyası açısından incelenmesini kapsamaktadır. Çalışmanın amacı, Kahramanmaraş ceviz üretim faaliyetlerinin mevcut durumu, dağılışı araştırarak ve Türkiye ceviz yetiştiriciliğindeki önemini ortaya koymaktır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1.Dünyada Ceviz Üretimi

Ceviz ekstrem koşullara dayanıklı oluşu ve ekolojik koşullara yüksek uyum kabiliyeti dolayısıyla Dünya genelinde çok geniş bir yetişme ortamına sahiptir. FAO'nun 2013 verilerine göre dünyada yaklaşık 3,5 milyon ton ceviz üretimi yapılmakta olup Türkiye 212 bin ton ceviz üretimiyle dünya üretiminden yaklaşık % 6'lık bir pay olarak Çin, İran ve ABD'den sonra dördüncü sırada yer almaktadır(Tablo 1). Çin üretim miktarında ilk sırada gelse de ceviz verimi ve ihracatı konusunda geri planda kalmıştır. “Üretimde dünya birincisi olan Çin'in ceviz üretimine müsait geniş doğal alanları bulunmaktadır. Çin'in ceviz üretim değerlerinin yüksek olmasına rağmen kendi tüketiminin çokluğu, ürünlerindeki standardizasyon eksikliği ve yerel pazarlama organizasyonlarının eksikliği gibi sebeplerden ihracatta üretim büyüklüğü ile orantılı bir paya sahip değildir”(Baojun & Yonghong,2006).

“ABD üretimi konusunda çok köklü bir geçmişe sahip olmamasına rağmen kısa zamanda ceviz sürdürülebilir ve modern yöntemlerle üretim ve ihracatta dünyada söz sahibi konuma gelmiştir. ABD ceviz üretimi standart çeşitlerle yapıldığı için dış ticarete bu üretim modeli ABD’yi lider ülke konumuna getirmiştir. ABD ceviz üretimi ile rekabet edebilecek ülke yok denecek kadar azdır” (Akça, 2009).

2012 yılında dünyada 258 670 ton kabuklu ve 202.159 ton kabuksuz cevizin ihracatı yapılmaktadır. Dünya ceviz ihracatında ABD ilk sırada yer almaktadır. ABD ceviz dış ticaretinden 120 215 ton kabuklu ile % 46 ve 70788 ton kabuksuz ile % 35 pay almaktadır (Kilci, 2015). Dünya ceviz üretiminin büyük çoğunluğuna sahip olan ABD Çin ve Türkiye aynı performansı dekar veya ağaç başına düşen verim konusunda gösterememektedir.

Tablo 1: 2013 yılı Dünya Ceviz Üretimi Dikili Alan Ve Verim İstatistikleri

Sıra No	Üretim Miktarı (Ton)		Dikili Alan (Ha)		Meyve Verimi(Kg/Ha) (Kg/Ha)	
	1	Çin	1.700.000	Çin	425.000	Slovenya
2	İran	450.000	ABD	113.120	Romanya	21.491
3	ABD	420.000	Türkiye	108.767	Ukrayna	8.213
4	Türkiye	212.140	Meksika	72.563	Pakistan	8.176
5	Ukrayna	115.800	İran	57.386	İran	7.911
6	Diğerleri	556.117	Diğerleri	222.245	Diğerleri	2.530
	Toplam	3.458.045	Toplam	999.081	Ortalama	3.528

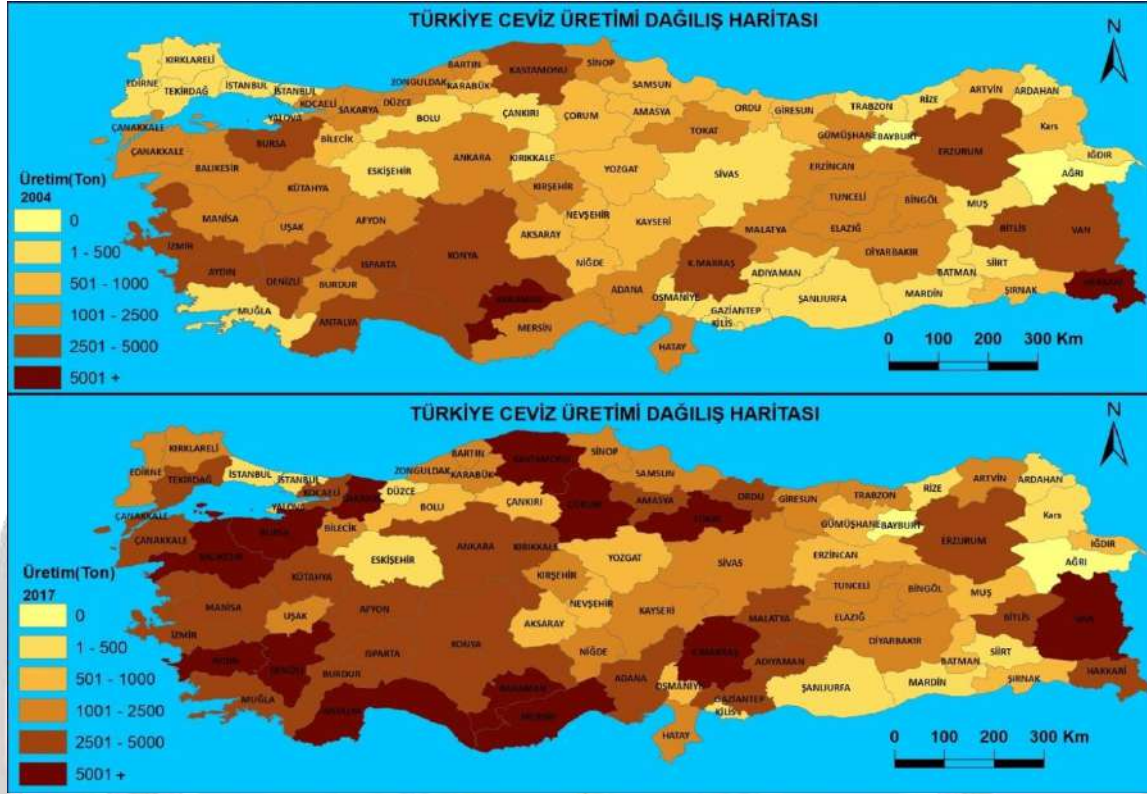
Kaynak: Saçtı ve Kilci(2015)

Ceviz verimi konusunda Slovenya ve Romanya açık ara en yüksek verim alan ülkeler olarak ön plana çıkmıştır (Tablo 1). “Dünyada ceviz veriminde 25.614 kg/ha(2012) ile Slovenya ilk sırada yer almaktadır. Slovenya’nın verimdeki başarısını ceviz üretiminde bölgeye uygun yüksek verimli çeşitleri yetiştirmesi ve kapama ceviz bahçesi oranının yüksek olması şeklinde açıklamak doğru olacaktır” (Kilci, 2015).

3.2.Türkiye’de Ceviz Üretim Faaliyetler

Meyvecilik kültürü açısından eski tarihlere uzanan Anadolu, birçok meyve türünde olduğu gibi cevizin de anavatan bölgeleri arasında yer almıştır. Diğer meyve çeşitlerinin tersine, asılama zorunluluğu olmaksızın meyve üretiminin gerçekleştirilebilmesi, cevizin yaygın olarak yetiştirilen bir meyve olmasının başta gelen nedenidir. Ayrıca, kerestesinin değerli oluşu da Anadolu’da ceviz yetiştiriciliğinin

yaygın oluşunda etken olmuştur. Ülkemiz günümüze kadar yapılan yetiştiricilik faaliyetleri sonucunda, 2017 yılında 16,5 milyonu aşan meyve veren ve meyve vermeyen yaştaki ceviz ağacı varlığına sahip olmuştur.



Şekil 2: Türkiye Ceviz Üretimi Dağılım Haritası(2004 – 2017)

Türkiye yakın tarihe kadar Dünya ceviz üretiminde daha fazla söz sahibi iken günümüzde bu durum biraz gerilemiştir. Birçok ilimizde ceviz üretiminin olmasına rağmen Kaman, Şebinkarahisar, Niksar, Kemah, Erzincan, Göynük, Adilcevaz, Bitlis, Kahramanmaraş, Ermenek gibi belli alanlar cevizleriyle tanınmıştır (Tosun, İ. vd. 2008). Ülkemizde 2017 yılı ceviz üretim miktarı bir önceki yıla göre %7,6 artarak 210.000 ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3). 2004-2017 yıllarına ait ceviz üretimi haritasında da görüldüğü gibi Türkiye'nin hemen hemen her yerinde ceviz üretimi yapılmaktadır. Son yıllarda ceviz yetiştiriciliğine dair ilginin artması ülke genelinde üretim artışı sağlamıştır. Ceviz üretiminin dağılımı ve zaman içindeki değişimine baktığımızda 2004'te ceviz üretimi konusunda birkaç il ön plana çıkarken 2017'de genel bir artış söz olup özellikle Akdeniz, Ege ve Güney Marmara'da yoğunlaşmıştır (Şekil 2). Bu dönemler içerisinde Hakkâri, Kahramanmaraş, Denizli, Çorum gibi iller en çok üretim yapan iller olmuştur. 2004 yılı ağaç sayıları totalde 6,4 milyondan 2017 yılında %157 artarak 16,5 milyona ulaşmış ancak aynı artış oranı üretime yansımamıştır. Aynı zaman dilimi içerisinde ceviz üretimindeki artış %66 olarak

gerçekleşmiştir. Ülkemizde artan fidan sayısının ceviz üretim miktarımıza yansımamasının en önemli nedeni, gerek ağaçlandırma çalışmalarında ve gerekse kapama bahçe tesislerinde seçilen çeşitlerin uç dallarda meyve veren ve erken yapraklanan çeşitler olmasıdır (Ceviz Eylem Planı 2012). Genel olarak ülkemizin ceviz ağacı varlığı yüksek olmasına rağmen ağaç başına alınan verimin düşüklüğü ve yetiştiricilikte modern yöntemlerin yaygın olmaması üretim boyutunu istenilen seviyeye çıkaramamıştır. Ülkemizde 2004'ten bu yana ceviz ağacı istatistiklerine bakıldığında genel olarak ceviz ağacı sayıları zaman zaman azalsa da genel olarak hep artmıştır ve günümüzde totalde 16,6 milyon ağaç varlığına sahip olmuştur.

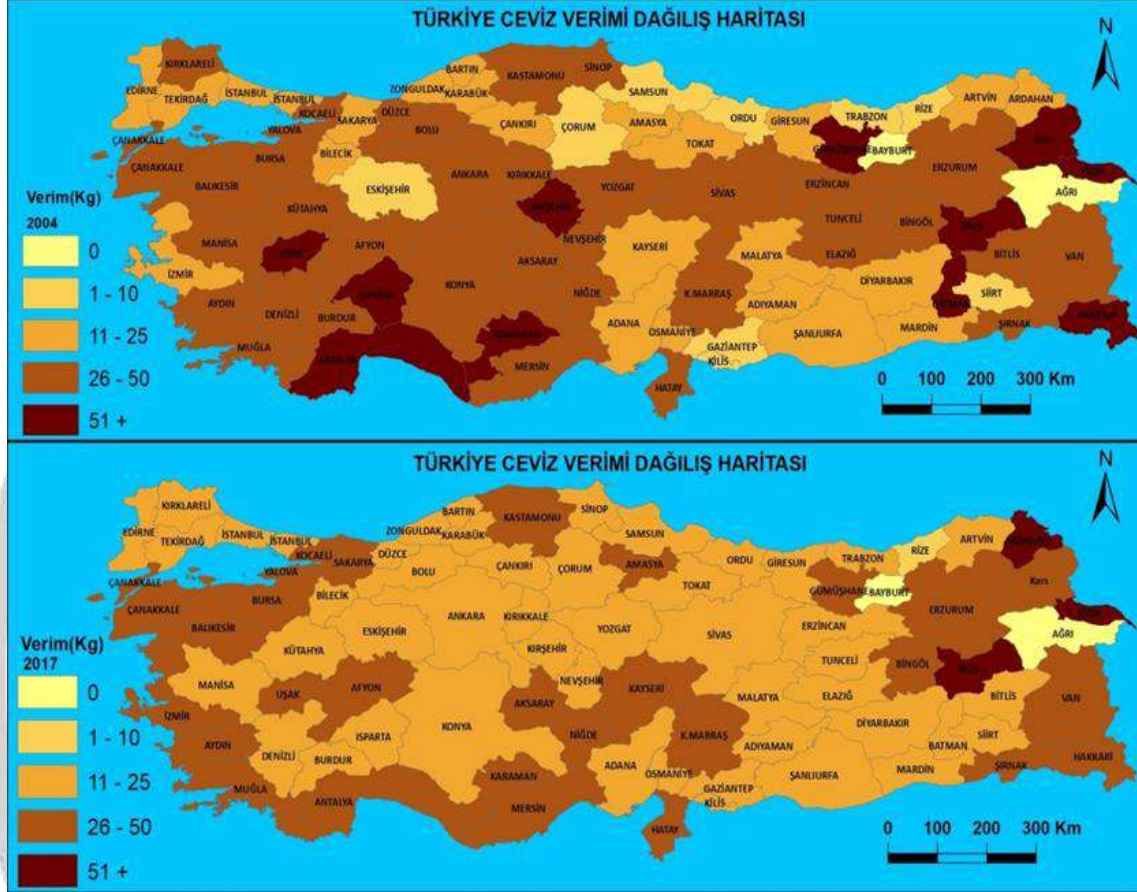
Tablo 2: Türkiye Ceviz Üretim İstatistikleri(2004-2017)

	Üretim (Ton)	Meyve Veren Yaştaki Ağaç Sayısı	Verim (Kg)	Meyve Vermeyen Yaştaki Ağaç Sayısı	İthalat (Ton)	İhracat (Ton)
2004	126000	4200000	30	2200000	35972	916
2005	150000	4535000	33	2245000	28382	642
2006	129614	4595453	28	2353440	26712	1000
2007	172572	4926985	35	2788405	39572	2915
2008	170897	5094781	34	2951522	35018	3859
2009	177298	5191724	34	3200279	46004	6383
2010	178142	5441051	33	3643380	31076	7309
2011	183240	5594576	33	4045119	46338	13711
2012	203212	5977397	34	4541958	40009	11998
2013	212140	6526028	33	4877669	30479	14171
2014	180807	7000897	26	5374456	34285	8407
2015	190000	7596020	25	5560227	63800	7917
2016	195000	8171185	24	6873271	66008	8167
2017	210000	8766811	24	7894728	35972	916

Kaynak:<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>

Cevizcilik faaliyetlerinde üretimin boyutunu ortaya koyan ve en önemli parametrelerden biriside meyve verimidir. Meyve verimini ortaya koymada iki ölçü kullanılır. Bunlardan biri meyve veren yaştaki ağaç başına düşen verim ve diğeri de dekar bazında verimdir. Üretim miktarını artırmak ve istenilen seviyelere çıkarmak adına yapılan tüm çalışmalar çoğunlukla meyve veren ağaç başına düşen verim değerini arttırmaya yönelik çalışmalardır. Çünkü verimin düşüklüğü veya yüksekliği üretim

maliyetini etkilemektedir. Türkiye'nin ceviz üretimi yıllar içinde artış gösterse de meyve verimi ciddi şekilde ülke genelinde düşmüştür. 2004 yılı Türkiye genelinde verim dağılımında meyve veriminin yüksek olduğu alanlar fazladır. 2017 dağılımında ise verim düşüklüğü fazlasıyla göze çarpmaktadır.



Şekil 3: Türkiye Ceviz Verimi Dağılım Haritası

2004 yılında 30 kg olan verim zaman zaman yükselse de son yıllarda ciddi bir şekilde düşmüş ve 2017 'de 24 kg olarak gerçekleşmiştir. Bu zaman dilimi içerisinde en çok verim ağaç başına ortalama 96 kg ile Ardahan'da olmuştur. 2004 yılında 13 kg olan verim çok büyük bir artış ile 2015'te 180 kg kadar yükselmiş, 2017' de 133 kg olarak gerçekleşmiştir. Ardahan'ı sırasıyla 73 kg ile Gümüşhane, 67 kg ile Iğdır, 65 kg ile Kars takip etmektedir. Ceviz verimi yıllar içinde dalgalanmalar yaşanmış ancak özellikle son beş yılda verim giderek düşmüştür. Bu durumu ortaya çıkaran etkenlerden biri de hızlı bir şekilde artan ağaç sayısı üretimi yeterli düzeye çıkaramamasıdır. Farklı iklim şartlarına adaptasyon denemeleri yapılmadan, milyonlarca ceviz ağacının ülke geneline dağıtılması ceviz yetiştiriciliğimizde verimsizliğe neden olmuştur. Diğer en önemli tehdit tarım dışı nitelikte binlerce dönüm araziye ceviz bahçelerin kurulmasıdır. Detaylı araştırma ve inceleme yapılmadan, uzman görüşü alınmadan, ormanlık

arazilerde tesis edilen ceviz plantasyonlarında beklenen seviyede verim alınamamaktadır (Ceviz Eylem Planı 2012)

Türkiye'deki üretim durumu ceviz ticaretine de yansımaktadır. Türkiye 1960'lı yıllarda ceviz ihracatı yapan ülke konumundan, 2000'li yıllarda ceviz ithalatı yapan ülke konumuna gelmiştir (Kapluhan, 2015). Tablo 2'de görüldüğü Türkiye gibi ihracat yıllar içerisinde artış eğilimi gösterse de ithalattan ihracat açığı olan bir ülke konumundadır. Üretim miktarı iç tüketimi tam anlamıyla karşılamadığı için ithalata başvurulmakta ve son yıllarda giderek ithalat miktarı artmaktadır. Üretilen ceviz tüketimi karşılayamamakta, özellikle son yıllarda gittikçe artan oranlarda ceviz ithal edilmekte, ancak yıllara göre değişmekle birlikte çok az bir kısmı kabuklu ve iç ceviz olarak değişik ülkelere ihraç edilmektedir (Bostan 2012). Ceviz üretimindeki standardizasyonun sağlanması, dışsattım açısından önemli bir unsur oluşturmaktadır. Dışsattımda büyük bir pazar olan Avrupa Birliği ülkeleriyle ilişkilerin yoğunlaştığı günümüzde, birlikte ilişkilerimiz doğrultusunda birçok üründe olacağı gibi ceviz ihracatında da büyük bir artış olma ihtimali yüksektir (Koyuncu ve Aşkın, 1999).

3.3. Kahramanmaraş İlinde Ceviz Üretimi

Kahramanmaraş, konum olarak Doğu Akdeniz'de İç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya sınır oluşturduğu bir bölgede yer almaktadır. Konumundan dolayı ilin güneyi Akdeniz iklimi ve kuzey bölgeleri karasal iklimin etkisi altında olup bu özellikleri ve verimli toprakları gibi doğal ortam özellikleri ceviz yetiştiriciliği için elverişli alanlar sunmaktadır. Meyvecilik kültürü açısından önemli bir geçmişi olan Kahramanmaraş'ta cevizcilik yetiştiriciliği bölge halkının ekonomik hayatında oldukça bir yere sahiptir. Bu yüzden bölgede ceviz yetiştiriciliği giderek daha da artan bir öneme sahip olmaktadır. Son yıllarda il genelinde ceviz yetiştiriciliğine verilen önemin ve ağaç sayısının giderek arttığı bariz olarak gözlenmektedir. Kahramanmaraş'ta ilin hemen hemen her ilçesinde ceviz üretim faaliyetleri yapılmaktadır. İl genelinin tamamında rahatlıkla yetişen cevizin 2.000 m yüksekliklere kadar yetişmesi ve 400- 500 yaşlarında ceviz ağaçlarının varlığı bölge cevizciliğinin tarihsel önemini ve günümüzdeki boyutunu tescilleyen göstergelerdir (Anonim, 2014). Kahramanmaraş'ın coğrafi yapısından dolayı, ceviz yetiştiriciliği genelde dağ etek ve yamaçlarında yoğunlaşmıştır.

Kahramanmaraş hem ağaç sayısı hem de üretim miktarı ile ceviz yetiştiriciliğinde en önde gelen illerden biridir. Yoğun ceviz yetiştiricilik faaliyetleri aynı zamanda Kahramanmaraş'ta ceviz ağacının yoğun olarak oymacılığın gelişmesine ortam hazırlamıştır. Türkiye'nin birçok yöresinde olduğu gibi Kahramanmaraş ilinde de yüzey oymacılığında en çok tercih edilen ağaç türü cevizdir. Ceviz kuru ve nemli

ortamlara karşı dayanıklılığı, dış etkilere karşı dirençliliği ve düzgün elyafıyla kolay işlenmeye müsait bir yapıya aynı zamanda ince detaylı motiflerde rahatlığı sağlayan özelliklere sahiptir (Polat, 2014).

Ceviz üretiminde istenilen verimin elde edilebilmesi için öncelikle ortamın ekolojik şartlarına uygun, yani cevizin isteklerine uygun olması yetiştirilen cevizin meyve veriminin yüksek olmasını sağlar. Cevizcilik faaliyetlerinin yoğun olduğu Kahramanmaraş'ta birçok yerli, yabancı ve sonradan ıslah edilmiş ceviz türleri yetiştirilmektedir. Yapılan seleksiyon çalışmaları ile doğal ortamlara adaptasyonu daha kolay olan ve meyve verimi yüksek ceviz türleri elde edilmiştir. Bu bağlamda yetiştirilen ceviz türleri olarak; Maraş 18, Sütyemez 1, Sütyemez 2, Ksü (Kırmızı Ceviz) gibi ceviz türleri karşımıza çıkmaktadır.



Foto 1: Sütyemez 1 cevizinin görünümü

Kaynak: <http://ceviz.ksu.edu.tr>

Tablo 4: Kahramanmaraş Ceviz Üretim İstatistikleri(2004-2017)

	Üretim (Ton)	Meyve Veren Yaştaki Ağaç Sayısı	Verim (Kg)	Meyve Vermeyen Yaştaki Ağaç Sayısı
2004	4836	145700	33	32610
2005	5312	150300	35	30670
2006	3237	156870	21	27950
2007	12951	192165	67	53631
2008	10610	192725	55	54187
2009	10507	198025	53	46886
2010	6172	200975	31	44816
2011	6045	148425	41	56466
2012	6952	175480	40	225646
2013	10316	319230	32	114646
2014	6106	305250	20	155501
2015	10631	376280	28	128374
2016	10451	429756	24	216260
2017	10902	413440	26	201033

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>

Kahramanmaraş, Türkiye toplam ceviz üretimi içerisinde söz sahibi bir konumda ve 2015 yılından beri en çok üretim yapan il olma özelliği kazanmıştır. En yüksek üretim(12951 ton) ve meyve verimi (67 kg) 2007 yılında gerçekleşmiştir. 2004 ve 2017 yılları arası incelendiğinde Türkiye genelinde olduğu gibi en büyük sorun üretim miktarı ve meyve veriminde yaşanan önemli dalgalanmalardır. Bu durumu ortaya çıkaran sebep ise ekolojik ortamın özelliklerine dikkat edilemeden tür seçimi yapılması ve bu yüzden doğal ortam şartlarına ve hastalıklara bağlı olarak üretim düşüşleridir. Meyve veren yaştaki ağaç sayıları ara ara azalmalar göstermesine rağmen genel olarak hızlı bir şekilde artmıştır. Fakat ağaç sayılarındaki aynı artış üretime yansımadağı gibi ciddi üretim ve verim düşüşleri yaşanmaktadır (Tablo 4). 2017 yılı itibariyle il genelinde 413.440 meyve veren ve 201.033 meyve vermeyen yaştaki ağaç sayısı ile toplamda 614.473 ağaç varlığına sahiptir.

Kahramanmaraş'ta ceviz üretim faaliyetlerinin genel dağılımına bakıldığında il içerisinde yıllık üretim dengeli bir şekilde dağılmamıştır. Cevizcilik faaliyetleri ilin

coğrafi yapısına göre bir dağılım göstermektedir. Kahramanmaraş'ta ceviz üretimi dağ eteklerinde dere kenarlarında, yapılmakta ve genel olarak ova karakterinden uzak nispeten dağlık alanlara doğru yaygınlaşmaktadır. Bunun sebebi ise ova karakterindeki düz ve düze yakın alanlarda tahıl ve endüstriyel bitki tarımı yapılırken yükseltinin fazla olduğu sahalarda ise meyvecilik faaliyetleri yaygın olarak yürütülmektedir. Ceviz ağacının ekolojik şartlara yüksek uyum yeteneği nedeniyle nispeten Andırın(1050 m.) ve Çağlayancerit(1150 m.) gibi daha dağlık alanlarda yaygınlaşmıştır.

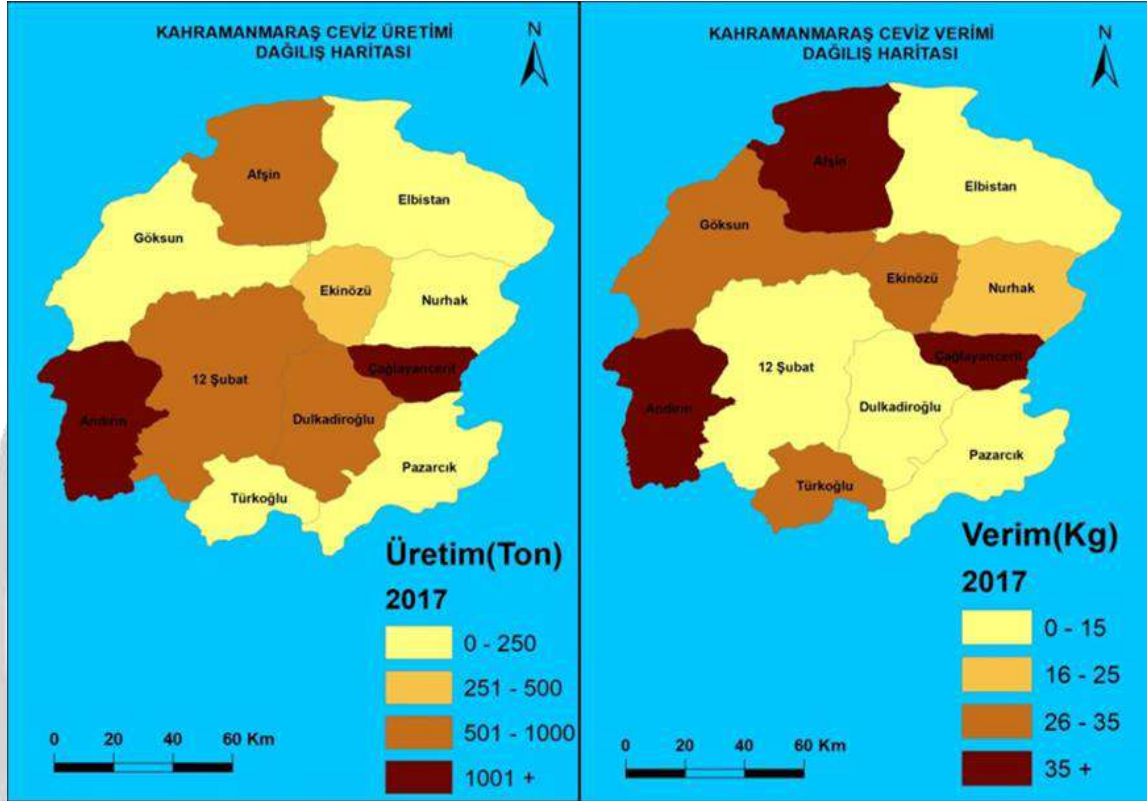
Tablo 5: Kahramanmaraş'ta İlçeler Bazında Ceviz Üretimi İstatistikleri(2017)

İlçeler	Üretim (Ton)	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Verim (Kg)	Meyve Vermeyen Yaştaki Ağaç	Dikili Alan (Dekar)
Afşin	533	12.000	44	31.500	3833
Andırın	3.606	101.500	36	8.500	5271
Dulkadiroğlu	709	57.000	12	8.100	3210
Ekinözü	333	12.500	27	4.000	1438
Elbistan	52	4.500	12	4.000	863
Göksun	170	5.500	31	17.750	1696
Nurhak	73	4.100	18	3.200	575
Onikişubat	912	79.000	12	74.000	9583
Pazarcık	149	12.620	12	2.500	48
Türkoğlu	189	7.100	27	17.600	1619
Çağlayanceri	4.179	117.620	36	29.983	13802
TOPLAM	10.902	413.440		201.033	
ORTALAMA	991	37.500	26,3	18.200	

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>

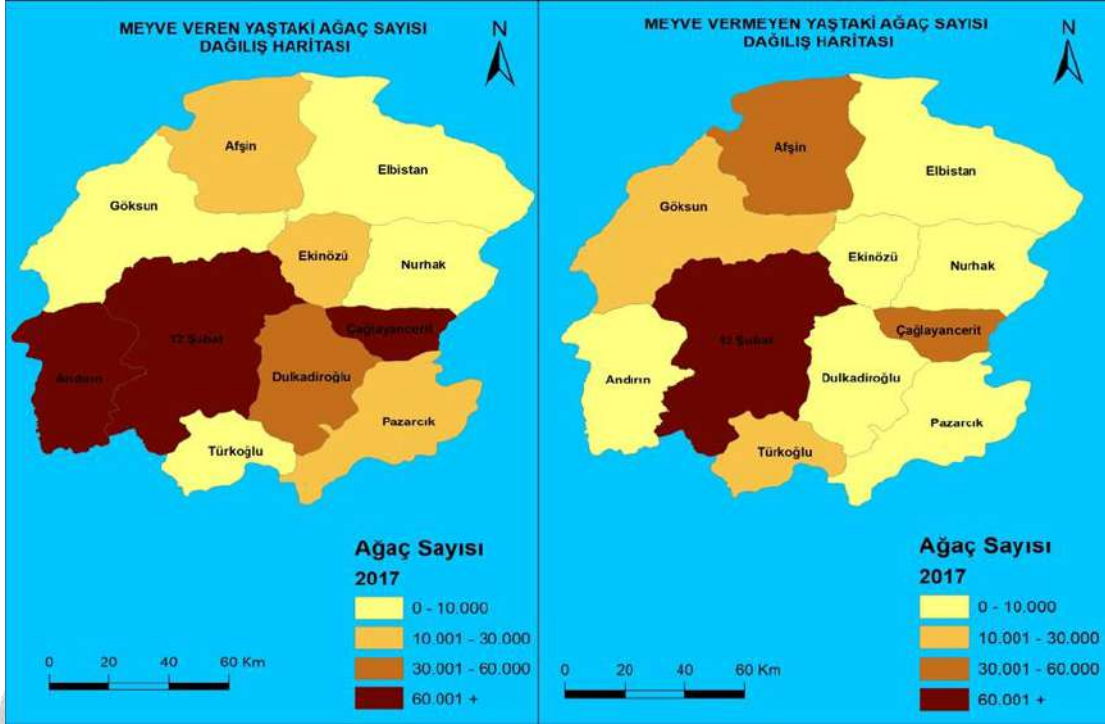
Ceviz yetiştiriciliğinin Kahramanmaraş'ın ilçeleri bazında dağılışı incelendiğinde şekil 3'te de görüldüğü gibi genel arazi yapısının çoğunluğu ovalık alanların yaygın olduğu Dulkadiroğlu, Pazarcık, Türkoğlu ve Elbistan'da üretimin az olduğu görülmektedir. Fakat tarım alanı az ve engebeli-dağlık alanların fazla olduğu Çağlayancerit(4179 ton) ve Andırın (3606 ton) gibi ilçelerde üretim fazladır. Toplam ağaç sayısı ve ağaç başına düşen verim ve bakıldığında yine Afşin, Çağlayancerit, Andırın ve Göksun ilçeleri ön plana çıkmaktadır (Tablo 5).

“Kaynak sularının yoğun olduğu kuzey “Binboğa, Türkçayırı, Çukurpınar köyleri” ve doğu kesimdeki bazı bölgeler “Kemallı, Ağabeyli, Boyalı, Gökçayır, Boylu, Beşenli, Baydemirli, Karamanlı, Çobanlı, Maksutlu, Küçük Nacar gibi Köyler ve Çağlayancerit İlçesi ve tüm köyleri adeta dağınık birer ceviz bahçesi durumundadır” (Sütyemez, 2015).



Şekil 3: Kahramanmaraş Ceviz Üretimi ve Ceviz Verimi Dağılım Haritası

Bu alanlarda meyve verimi il ortalamasının üzerinde bulunmaktadır. Ancak Türkiye üretiminin en önemli sorunu olan düşük verim Kahramanmaraş'ta da kendini göstermektedir. Her ne kadar ağaç sayıları artsa da bu artış kendisini meyve verimine yansıtamamıştır ve 55- 60 kg seviyelerinden 26 kg kadar düşmüştür. Hem üretim hem verim açısından yaşanan ciddi dalgalanmalar ceviz yetiştiriciliğini ekonomik açıdan olumsuz etkilemektedir. Bu tür dalgalanmaların yaşanmasının sebepleri üretim faaliyetlerinde kapama bahçelerin yaygın fazla olmaması, aşısız ve tohumdan yetişen ceviz ağaçlarının yaygın olması ve üretim tarzı olarak karşımıza çıkmaktadır.



Şekil 4: Ceviz Ağacı Dağılım Haritası

Ceviz ağacı sayısı olarak en çok ağaç varlığına sahip ilçeler Çağlayancerit ve 12 Şubat ilçeleridir. Genel itibariyle ceviz üretim parametrelerinde en ön plana çıkan ilçe Çağlayancerit'tir. Özellikle bazı ilçelerde ceviz yatırımları artmaktadır. Gelecek yıllar için üretimi istenen seviyeye çıkarmak için son yıllarda hem tür ıslahı yapıldığı gibi hem de modern yöntemlerin ve uygun türlerle yetiştiricilik yapılan kapama ceviz bahçeleri yaygınlaşmaktadır. Ceviz bahçelerindeki alan ve sayısal artış, ildeki ceviz potansiyelinin yakın gelecekte daha da önemli hale geleceğini göstermektedir.

“Ceviz yetiştiriciliğinin asırlardır çok yoğun olarak yapıldığı bölgelere ilaveten son yıllarda diğer bölgelerde de çok büyük kapama ceviz bahçelerinin tesis edilmesiyle Kahramanmaraş bölgesi tümüyle adeta büyük bir ceviz bahçesi görünümünü almaya başlamıştır” (Sütyemez, 2015).

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye ceviz üretim miktarı ve ağaç sayısı bakımından dünyada önemli bir yere sahiptir. Cevizin hem gen anavatanlarından biri olması hem de ağaç varlığı ile yüksek bir potansiyele sahiptir. Fakat son yıllarda üretimin artmasına rağmen istenilen üretim elde edilmemektedir. Toplam ağaç sayısı bakımından artış gösterse de ülkemizde ceviz yetiştiriciliğinin en büyük sorunu meyve veriminin düşük olması ve üretim konusunda yıllar içinde yaşanan dalgalanmalardır. Ekolojik ortamlara uygunluk konusunda ceviz

türü seçiminde yapılan yanlışlar, dikim alanı konusunda uygun yer seçiminin yapılmaması ve tohumdan yetişen ceviz ağaçları ile üretimin yapılması bu durumun başlıca sebepleridir.

Ülkemiz ekolojik ortamın elverişli olması ve yüksek ağaç varlığı ile taşıdığı potansiyelden yararlanabilmesi ve ceviz piyasasında söz sahibi olabilmesi için kapama ceviz bahçelerini yaygınlaştırarak, ortama iyi adapte olabilen standart türler ile ceviz üretimini yaygınlaştırması gerekmektedir. Halen geleneksel yöntemlerin yaygınlığı ve tohumdan yetişen ağaç türlerinin fazla oluşu üretim konusunda dezavantaj yaratmaktadır. Söz konusu sorunları etkili şekilde ortadan kaldırmak adına üreticilerin bilinçlendirilmesi, üretimi teşvik edici ülke genelinde politikaların uygulanması ve pazarlama konusunda tanıtıcı organizasyonların artırılması gerekmektedir. En büyük eksiklerden biri de ülkemizdeki üretim faaliyetlerinin örgütlü bir yapıdan uzak olmasıdır. Üreticilerin bilinçli üretim yapabilmesi ve ürünü daha kolay pazarlaması ve dağıtımını adına dernek ve kooperatifleşme mekanizmalarının uygulanması üretim ve ekonomik hedefleri gerçekleştirmede avantaj sağlayacaktır. Ayrıca bu ve buna benzer uygulamaların yaygınlaşması ile üretim konusunda istenilen ürün elde edilerek ithalata olan ihtiyaç ortadan kalkacaktır.

Kahramanmaraş üretim konusunda en çok yapan illerden biri olsa da üretim potansiyelinden tam anlamıyla yararlanamamaktadır. Araştırma da elde edilen bulgular ceviz yetiştiriciliği yaygınlaşıp ağaç sayısı artsa da üretim ve verim adına istenen rakamlar ortaya çıkmamıştır. Örneğin; Kahramanmaraş en çok üretimi 2007 yılında 12.951 ton olarak gerçekleştirmiş ve bu miktarı 192.165 ağaç sayısı ile elde etmiştir. Fakat günümüzde 400 bin üzeri ağaç sayısına rağmen üretim 10 bin dolaylarında kalmıştır. Bu durumu ortaya çıkaran en büyük neden yüksek verim sağlamaya yönelik üretim politikalarının yaygın olarak yürütülmemesidir. Kahramanmaraş'ta üretimi daha etkin şekilde yürütmek geliştirmek adına;

- Kahramanmaraş'ta ceviz üretim ve veriminin daha da arttırılabilmesi için ceviz üretim yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.
- Arazi kullanım kabiliyetlerini dikkate alarak üretim alanları oluşturulmalıdır.
- Geleneksel yöntemler yerine modern yöntemlerle kurulan bahçeleri teşvik etmek ve gerekli destekler üreticileri sağlanmalıdır.
- Yerli ve tohumdan yetişen ceviz ağaçlarından elde edilen verimin düşük olmasından dolayı meyve kalitesi yüksek doğal ortama uygun türler yaygınlaştırılmalıdır.
- Ceviz piyasasında etkin şekilde bulunmak adına markalaşma, tanıtım ve pazarlama yöntemleri geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Anonim,(2006). Kahramanmaraş Tarım Master Planı. Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü.

https://www.tarim.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_master_plan/kahramanmaras.pdf

Anonim, (2015). Bitkisel Üretimde Kahramanmaraş. Kahramanmaraş'ta Tarım ve Yaşam. Sayı: 4

<https://kahramanmaras.tarim.gov.tr/Belgeler/dergi/dergi4.pdf>

Baojun, Z., Yonghong, G., & Liqun, H. (2009). Overview of walnut culture in China. In *VI International Walnut Symposium 861* (s. 39-44)

Bostan, T. (2012). *Bitlis ilinde ceviz yetiştiriciliğinin ekonomisi, karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları üzerine bir araştırma*(Doctoral dissertation, SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü).

Ceviz Eylem Planı 2012-2016,Türkiye Cumhuriyeti Orman ve Su İşleri Bakanlığı,Orman Genel Müdürlüğü, Ankara

<http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/yayinlar/ceviz%20eylem%20plan%C4%B1.pdf>

Ceviz Yetiştiriciliği (2010). Türkiye Cumhuriyeti Samsun Valiliği İl Tarım Müdürlüğü http://samsun.tarim.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Kitaplarimiz/ceviz_yetistirciligi.pdf

Çiftçi, K., & Gökce, O. (2006). İzmir ve Manisa illerinde ceviz yetiştiriciliğinin sosyo-ekonomik yönü ve sorunları üzerine bir araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 16(1), 7-17.

Ferhatoğlu, Y. (2001). Ceviz yetiştiriciliği. *Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Yayınları*, (s 4).

Kapluhan, E. (2015). Ziraat Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Kaman İlçesinde (Kırşehir) Ceviz Üretim Faaliyetleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (32), 147-170.

Kilci, M. (2015), Tokat İli Niksar İlçesi Ceviz Üretimi Ve Pazarlama Yapısı. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Tokat.

Koyuncu, M. A., & Aşkın, M. A. (1999). Van Gölü çevresinde yetiştiriciliği yapılan bazı ceviz tiplerinin depolanması üzerine çalışmalar. *Turkish Journal of Agricultural Forestry*, 23(4), 785-796.

Polat, C., & Dindaroğlu, T.(2014) Ceviz Ağacının (Juglans Regia L.) Alçak Ahşap Yüzey Oymacılığında Kullanımı İle Bazı Ekolojik Özelliklerinin İrdelenmesi:

Kahramanmaraş Örneği III. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu
Bildiriler Kitabı(47)

Ünver, H., & Sakar, E. (2011). Türkiye’de Ceviz Yetiştiriciliğinin Durumu Ve Yapılan
Seleksiyon Çalışmaları. *Harran Tarım Ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 61-59.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2017). Bitkisel Üretim İstatistikleri,
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001

